

موقف و مقام زن در قانون اساسی ج.ا.ا.

وزارت امور زنان

ریاست ارتباط عامه و تبلیغات جندر

موقف و مقام زن در قانون اساسی ج.ا.ا.

اسلام دین عدالت است و هدف غایی جندر، نیز عدالت میباشد. قانون اساسی ج.ا.ا، ارزشهای جندر را در خود مضمّن دارد.

زنان در قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان- مصوب لویه جرگه تاریخی (22 قوس - 14 جدی 1382 ه.ش)، منعقد شهر کابل، 12 فصل و 162 ماده، جایگاه خاصی دارند. در اینجا به 24 ماده آن پرداخته میشود که به صورت مستقیم و غیر مستقیم به زنان ارتباط دارد:

زنان در قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان- مصوب لویه جرگه تاریخی (22 قوس - 14 جدی 1382 ه.ش)، منعقد شهر کابل، 12 فصل و 162 ماده، جایگاه خاصی دارند. در اینجا به 24 ماده آن پرداخته میشود که به صورت مستقیم و غیر مستقیم به زنان ارتباط دارد:

الف- هفت ماده که مستقیماً مربوط زنان میشود:

ماده بیست و دوم :

هر نوع تبعیض و امتیاز بین اتباع افغانستان ممنوع است. اتباع افغانستان اعم از زن و مرد در برابر قانون دارای حقوق و وجایب مساوی میباشند .

ماده چهل و سوم :

تعلیم حق تمام اتباع افغانستان است که تا درجه لیسانس در مؤسسات تعلیمی دولتی به صورت رایگان از طرف دولت تأمین میگردد. دولت مکلف است به منظور تعمیم متوازن معارف در تمام افغانستان ، تأمین تعلیمات متوسطه اجباری ، پروگرام موثر طرح و تطبیق نماید و زمینه تدریس زبانهای مادری را در مناطقی که به آنها تکلم میکنند فراهم کند .

ماده چهل و چهارم :

دولت مکلف است به منظور ایجاد توازن و انکشاف تعلیم برای زنان، بهبود تعلیم برای زنان، بهبود تعلیم کوچیان و امحای بی سواد در کشور، پروگرامهای موثر طرح و تطبیق نماید .

ماده پنجاه و سوم :

دولت حقوق متقاعدین را تضمین نموده ، برای کهن سالان ، زنان بی سرپرست ، معیوبین و معلولین و ایتم بی بضاعت مطابق به احکام قانون کمک لازم به عمل می آورد.

ماده پنجاه و چهارم :

خانواده رکن اساسی جامعه را تشکیل میدهد و مورد حمایت دولت قرار دارد . دولت به منظور تامین سلامت جسمی و روحی خانواده ، بالاخص طفل و مادر، تربیت اطفال و برای از بین بردن رسوم مغایر با احکام دین مقدس اسلام تدابیر لازم اتخاذ میکند.

ماده هشتاد و سوم :

اعضای ولسی جرگه توسط مردم از طریق انتخابات آزاد، عمومی ، سری و مستقیم انتخاب میگردند . دوره کار ولسی جرگه به تاریخ اول سرطان سال پنجم ، بعد از اعلان نتایج انتخابات به پایان میرسد و شورای جدید به کار آغاز می نماید. انتخابات ولسی جرگه در خلال مدت سی الی شصت روز قبل از پایان دوره ولسی جرگه برگزار میگردد . تعداد اعضای ولسی جرگه به تناسب نفوس هر حوزه حداکثر دوصد و پنجاه نفر میباشد. حوزه های انتخاباتی وسایر مسایل مربوط به آن در قانون انتخابات تعیین میگردد. در قانون انتخابات باید تدابیری اتخاذ گردد که نظام انتخاباتی ، نمایندگی عمومی و عادلانه را برای تمام مردم کشور تأمین نماید و به تناسب نفوس از هر ولایت طور اوسط حداقل دو وکیل زن در ولسی جرگه عضویت یابد .

ماده هشتاد و چهارم :

اعضای مشرانو جرگه به ترتیب ذیل انتخاب و تعیین میشوند :

1. از جمله اعضای شورای هر ولایت ، یک نفر به انتخاب شورای مربوط برای مدت چهار سال
2. از جمله اعضای شوراهای ولسوالیهای هر ولایت ، یک نفر به انتخاب شورا های مربوط برای مدت سه سال.
3. یک ثلث باقی مانده از جمله شخصیت های خبیر و با تجربه به شمول دونفر از نمایندگان معلولین و معیوبین و دو نفر نمایندگان کوچی ها به تعیین رئیس جمهور برای مدت پنج سال . رئیس جمهور تعداد پنجاه فیصد از این اشخاص را از بین زنان تعیین می نماید . شخصی که به حیث عضو مشرانو جرگه انتخاب میشود ، عضویت خود را در شورای مربوطه از دست داده ، به عوض او شخص دیگری مطابق به احکام قانون تعیین میگردد

ب: هفده ماده که مربوط زنان و مردان میشود:

ماده ششم :

دولت به ایجاد یک جامعه مرفه و مترقی براساس عدالت اجتماعی ، حفظ کرامت انسانی ، حمایت حقوق بشر، تحقق دموکراسی ، تأمین وحدت ملی ، برابری بین همه اقوام و قبایل و انکشاف متوازن در همه مناطق کشور مکلف میباشد .

ماده بیست و چهارم :

آزادی حق طبیعی انسان است. این حق جز آزادی دیگران و مصالح عامه که توسط قانون تنظیم میگردد، حدودی ندارد. آزادی و کرامت انسان از تعرض مصون است. دولت به احترام و حمایت آزادی و کرامت انسان مکلف میباشد.

ماده سی و سوم :

اتباع افغانستان حق انتخاب کردن و انتخاب شدن را دارا میباشدند . شرایط و طرز استفاده از این حق توسط قانون تنظیم میگردد.

ماده سی و چهارم :

آزادی بیان از تعرض مصون است . هر افغان حق دارد فکر خود را به وسیله گفتار ، نوشته ، تصویر یا وسایل دیگر ، با رعایت احکام مندرج این قانون اساسی اظهار نماید . هر افغان حق دارد مطابق به احکام قانون ، به طبع و نشر مطالب ، بدون ارائه قبلی آن به مقامات دولتی ، بپردازد. احکام مربوط به مطابع ، رادیو و تلویزیون ، نشر مطبوعات و سایر وسایل ارتباط جمعی توسط قانون تنظیم میگردد .

ماده سی و پنجم :

اتباع افغانستان حق دارند به منظور تأمین مقاصد مادی و یا معنوی ، مطابق به احکام قانون ، جمعیت ها تأسیس نمایند .
اتباع افغانستان حق دارند ، مطابق به احکام قانون ، احزاب سیاسی تشکیل دهند ، مشروط بر اینکه :

1. مرانامه و اساسنامه حزب ، ناقض احکام دین مقدس اسلام و نصوص و ارزشهای مندرج این قانون اساسی نباشد .
2. تشکیلات و منابع مالی حزب علنی باشد.
3. اهداف و تشکیلات نظامی و شبه نظامی نداشته باشد.
4. وابسته به حزب سیاسی و یا دیگر منابع خارجی نباشد. تأسیس و فعالیت حزب بر مبنای قومیت ، سمت ، زبان و مذهب فقهی جواز ندارد . جمعیت و حزبی که مطابق به احکام قانون تشکیل میشود ، بدون موجبات قانونی و حکم محکمه با صلاحیت منحل نمی شود.

ماده سی و هشتم :

اتباع افغانستان حق دارند برای تأمین مقاصد جایز و صلح آمیز ، بدون حمل سلاح ، طبق قانون اجتماع و تظاهرات نمایند.

ماده سی و نهم :

هر افغان حق دارد به هر نقطه کشور سفر نماید و مسکن اختیار کند ، مگر در مناطقی که قانون ممنوع قرار داده است . هر افغان حق دارد مطابق به احکام قانون به خارج افغانستان سفر نماید و به آن عودت کند . دولت از حقوق اتباع افغانستان در خارج از کشور حمایت می نماید .

ماده چهل و نهم :

ملکیت از تعرض مصون است . هیچ شخص از کسب ملکیت و تصرف در آن منع نمی شود، مگر در حدود احکام قانون . ملکیت هیچ شخص ، بدون حکم قانون و فیصله محکمه با صلاحیت صادره نمی شود. استملاک ملکیت شخص، تنها به مقصد تأمین منافع عامه ، در بدل تعویض قبلی و عادلانه، به موجب قانون مجاز میباشد. تفتیش و اعلان دارایی شخص ، تنها به حکم قانون صورت میگیرد .

ماده چهل و دوم :

هراfgان مکلف است مطابق به احکام قانون به دولت مالیه و محصول تادیه کند . هیچ نوع مالیه و محصول ، بدون حکم قانون ، وضع نمی شود . اندازه مالیه و محصول و طرز تادیه آن ، با رعایت عدالت اجتماعی ، توسط قانون تعیین میگردد . این حکم در مورد اشخاص و موسسات خارجی نیز تطبیق میشود. هر نوع مالیه، محصول و عواید تادیه شده ، به حساب واحد دولتی تحویل داده میشود .

ماده چهل و هشتم :

کار حق هراfgان است . تعیین ساعات کار، رخصتی با مزد، حقوق کار و کارگر و سایر امور مربوط به آن توسط قانون تنظیم میگردد . انتخاب شغل و حرفه ، در حدود احکام قانون ، آزاد می باشد .

ماده چهل و نهم :

تحمیل کار اجباری ممنوع است . سهم گیری فعال در حالت جنگ ، آفات و سایر حالاتی که حیات و آسایش عامه را تهدید کند ، از وجایب ملی هراfgان میباشد . تحمیل کار بر اطفال جواز ندارد.

ماده پنجاهم :

دولت مکلف است به منظور ایجاد اداره سالم و تحقق اصلاحات در سیستم اداری کشور تدابیر لازم اتخاذ نماید. اداره اجراء خود را با بیطرفی کامل و مطابق به احکام قانون عملی میسازد. اتباع افغانستان حق دسترسی به اطلاعات از ادارات دولتی را در حدود احکام قانون دارا میباشد . این حق جز صدمه به حقوق دیگران و امنیت عامه حدودی ندارد . اتباع افغانستان بر اساس اهلیت و بدون هیچگونه تبعیض و به موجب احکام قانون به خدمت دولت پذیرفته میشوند .

ماده پنجاه و دوم :

دولت وسایل وقایه و علاج امراض و تسهیلات صحی رایگان را برای همه اتباع مطابق به احکام قانون تأمین مینماید . دولت تأسیس و توسعه خدمات طبی و مراکز صحی خصوصی را مطابق به احکام قانون تشویق و حمایت می کند . دولت به منظور تقویت تربیت بدنی سالم و انکشاف ورزشهای ملی و محلی تدابیر لازم اتخاذ می نماید.

ماده شصت و دوم :

شخصی که به ریاست جمهوری کاندید میشود ، واجد شرایط ذیل میباشد :

1. تبعه افغانستان ، مسلمان و متولد از والدین افغان بوده و تابعیت کشوری را نداشته باشد؛
2. در روز کاندید شدن سن وی از چهل سال کمتر نباشد.
3. از طرف محکمه به ارتکاب جرایم ضد بشری ، جنایت و یا حرمان از حقوق مدنی محکوم نشده باشد.

هیچ شخصی نمی تواند بیش از دو دوره به حیث رئیس جمهور انتخاب گردد. حکم مندرج این ماده در مورد معاونین رئیس جمهور نیز تطبیق میگردد .

ماده هفتاد و دوم :

شخصی که به حیث وزیر تعیین می شود واجد شرایط ذیل میباشد :

1. تنها حامل تابعیت افغانستان میباشد.

هرگاه کاندید وزارت تابعیت کشور دیگری را نیز داشته باشد، ولسی جرگه صلاحیت تأیید و یا رد آنرا دارد .

1. دارای تحصیلات عالی ، تجربه کاری و شهرت نیک باشد.
2. سن وی از سی و پنج سال کمتر نباشد.
3. از طرف محکمه به ارتکاب جرایم ضد بشری ، جنایت و یا حرمان از حقوق مدنی محکوم نشده باشد.

ماده هشتاد و پنجم :

شخصی که به عضویت شورای ملی کاندید یا تعیین میشود علاوه بر تکمیل شرایط انتخاب کنندگان واجد اوصاف ذیل میباشد :

1. تبعه افغانستان بوده یا حداقل ده سال قبل از تاریخ کاندید یا تعیین شدن تابعیت دولت افغانستان را کسب کرده باشد.
2. از طرف محکمه به ارتکاب جرایم ضد بشری ، جنایت و یا حرمان از حقوق مدنی محکوم نشده باشد.
3. اعضای ولسی جرگه سن بیست و پنج سالگی را در روز کاندید شدن و اعضای مشرانو جرگه سن سی و پنج سالگی را در روز کاندید یا تعیین شدن تکمیل کرده باشند.

ماده یکصد و هجدهم :

عضو ستره محکمه واجد شرایط ذیل میباشد :

1. سن رئیس و اعضا در حین تعیین از چهل سال کمتر نباشد.
2. تبعه افغانستان باشد.
3. در علوم حقوقی و یا فقهی تحصیلات عالی و در نظام فقهی تحصیلات عالی و در نظام قضایی افغانستان تخصص و تجربه کافی داشته باشد.
4. دارای حسن سیرت و شهرت نیک باشد.
5. از طرف محکمه به ارتکاب جرایم ضد بشری ، جنایت و یا حرمان از حقوق مدنی محکوم نشده باشد.
6. در حال تصدی و وظیفه در هیچ حزب سیاسی عضویت نداشته باشد.